

IZGLĪTOJAMO AR SPECIĀLĀM IZGLĪTĪBAS VAJADZĪBĀM UN/VAI AR FUNKCIONĀLIEM TRAUCĒJUMIEM LĪDZDALĪBA PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ UN APMĀCĪBĀ

POLITIKAS KOPSAVILKUMS

Politikas konteksts

Starptautiskie dati liecina, ka personas ar funkcionāliem traucējumiem un speciālām izglītības vajadzībām (SIV) ir joprojām ļoti lielā mērā izslēgti no darba tirgus. Eiropas Savienības Padomes stratēģijā „Izglītība un apmācība 2020” (IA 2020) Eiropas valstis tiek mudinātas īstenot politikas reformas, kas uzlabotu mācību rezultātus, īpašu uzsvāru liekot uz profesionālo izglītību un apmācību, lai paaugstinātu jauno absolventu nodarbinātības līmeni un uzlabotu skolas pabeigšanas rādītājus vidējās izglītības otrajā posmā.

Profesionālajai izglītībai un apmācībai:

- jābūt objektīvai un efektīvai;
- jāattiecas uz pilnīgi visām iedzīvotāju grupām; un
- jābūt ļoti kvalitatīvai, proti, it sevišķi tai jāveicina sociālā iekļaušana.

Eiropas Speciālās un iekļaujošās izglītības aģentūras dalībvalstis ir atzinušas profesionālo izglītību un apmācību par svarīgu Eiropas līmeņa jautājumu. Tas atbilst Lisabonas stratēģijai, ko Eiropas Savienības izglītības ministri pieņēma 2000. gadā, un IA 2020.

Laikposmā no 2010. līdz 2012. gadam Aģentūra no izglītojamo ar SIV un/vai funkcionāliem traucējumiem skatu punkta analizēja profesionālās izglītības un apmācības politikas virzienus un prakses 26 valstīs. Analīze tika koncentrēta uz „efektīvām pieejām” attiecībā uz izglītojamiem ar SIV un/vai funkcionāliem traucējumiem profesionālajā izglītībā un apmācībā, kā arī uz to „kādēļ tās ir efektīvas” un „kā tās darbojas”.

Projekta konstatējumi

Aģentūras analīzes galvenie konstatējumi ir uzskaitīti turpmāk.

- Projektā noteica vairākus sekmes nodrošinošus faktorus, kas ir „efektīvas pieejas” attiecībā uz izglītojamiem ar SIV un/vai funkcionāliem traucējumiem profesionālajā izglītībā un apmācībā.

- Turpmākas analīzes gaitā noskaidrojās, ka valstu pieejas ir samērā saskaņotas, un nereti, aprakstot labus prakses piemērus, tika atklāti vieni un tie paši sekmes nodrošinošie faktori. Noteiktās kombinācijas parāda „kādēļ tās ir efektīvas”, savukārt sekmes nodrošinošo faktoru savstarpējā ietekme palīdz izskaidrot, „kā tās darbojas”.
- Sekmes nodrošinošie faktori ir sargrupēti četrās tā sauktajās „sekmīgas prakses pieejās”. Šīs pieejas ir savstarpēji saistītas un cita citu atbalsta, tādējādi centienos uzlabot profesionālās izglītības un apmācības sistēmas rezultātus vienlīdz liela uzmanība ir jākoncentrē uz visām četrām pieejām vienlaikus.
- Prakse, kas ir laba un efektīva izglītojamiem ar SIV un/vai funkcionāliem traucējumiem profesionālajā izglītībā un apmācībā un pārejā uz nodarbinātību, ir laba prakse attiecībā uz VISIEM izglītojamiem.
- Uzlabojumi profesionālajā izglītībā un apmācībā ir iespējami un praksē ir tikuši panākti. To apliecina projekta analīze, kuras pamatā bija 28 piemēri 26 valstīs, atspoguļojot visas profesionālās izglītības un apmācības pieejas Eiropā.
- Lai panāktu sekmīgu praksi, ir jāiesaistās visām profesionālās izglītības un apmācības jomas ieinteresētajām personām.

Ieteikumi

Pamatojoties uz savu analīzi, Aģentūra sagatavoja ieteikumus attiecībā uz četrām „sekmīgas prakses pieejām”, kas, visticamāk, uzlabos profesionālās izglītības un apmācības sistēmas lietderību un izglītojamo ar SIV un/vai funkcionāliem traucējumiem pāreju uz nodarbinātību.

Šīs pieejas ir vērstas uz galveno profesionālās izglītības un apmācības ieinteresēto personu, proti, profesionālās izglītības un apmācības organizāciju virsskolotāju/vadītāju („*vadības pieeja*”); skolotāju/apmācības sniedzēju/palīgpersonāla („*profesionālās izglītības un apmācības pieeja*”); izglītojamo („*izglītojamo pieeja*”); un pašreizējo un nākotnes darba devēju/darba tirgus pārstāvju („*darba tirgus pieeja*”), viedokļiem nozīmi.

No šīs analīzes izriet turpmāk uzskaitītie vispārējie politikas ieteikumi.

- *Šīs četras pieejas pārklājas un cita citu atbalsta. Tādēļ politikā ir vienlaikus un vienlīdz lielā mērā jākoncentrējas uz visām četrām pieejām, lai panāktu uzlabojumus visās profesionālās izglītības un apmācības sistēmās.*
- *Visi sekmes nodrošinošie faktori ir savstarpēji saistīti un tos nevar aplūkot šķirti cita no cita, jo tādējādi varētu rasties nevēlama blakus ietekme. Lai konstatētu jebkādas – vēlamas vai nevēlamas – izmaiņas, ar politikas starpniecību ir jānosaka un profesionālās izglītības un apmācības sistēmā*

nepārtraukti jānovēro atbilstīgi rādītāji.

Speciālie politikas ieteikumi

Projekta ieteikumi ir adresēti vairākām valstīm vienlaikus, t. i., tie nav vērsti uz kādas konkrētas valsts specifisko profesionālās izglītības un apmācības situāciju. Turpmāk aprakstītie speciālie politikas ieteikumi attiecībā uz profesionālo izglītību un apmācību, kuri ir sagrupēti pēc četrām noteiktajām pieejām, attiecas uz daudzām no projektā iesaistītajām valstīm. Tomēr, lai sagatavotu valstu specifiskajām profesionālās izglītības un apmācības vajadzībām pielāgotus ieteikumus, ir nepieciešams turpmāks darbs pie projekta rezultātiem.

Vadības pieeja

Politikas veidotājiem ir:

- jānosaka tiesiskais regulējums un jāpanāk vienošanās starp visiem iesaistītajiem pakalpojumu sniedzējiem, proti, izglītības, nodarbinātības un vietējo iestāžu pārstāvjiem; tas ļaus skolām izveidot partnerības un tīklus ar vietējiem uzņēmumiem, kuros izglītojamie pēc absolvēšanas varētu apgūt praktisko apmācību un/vai iegūt darbu;
- jāveicina skolu efektīva vadība, nodrošinot, ka skolas saņem pienācīgu atbalstu tādas iekļaujošas politikas izstrādē, kurā izglītojamo atšķirības tiek uzskatītas par izglītības kultūras „normālu” daļu;
- jāļauj skolām īstenot komandas darba pieeju, tostarp izveidot daudznazaru komandas, kurām tiktu noteikti skaidri uzdevumi;
- jāievieš skaidri un saskaņoti apmācības virzieni skolu personālam, lai uzkrātu zināšanas, kas vajadzīgas, lai sadarbotos ar iekšējiem un ārējiem atbalsta dienestiem.

Profesionālās izglītības un apmācības pieeja

Politikas veidotājiem ir:

- jāveicina un jānodrošina pieeja, kurā pedagoģiskās metodes, materiāli, vērtēšanas metodes un mērķi ir pielāgoti specifiskajām vajadzībām;
- jānodrošina iespēja skolām aizsargāt uz izglītojamiem vērstas pieejas saistībā ar plānošanu, mērķu noteikšanu un izglītības programmas izstrādi, ko izmanto mācīšanās procesā;
- jāizstrādā regulējums, kas ļauj skolām noteikt individuālus mācīšanās procesus, izmantojot elastīgas pieejas, kuras ļauj izstrādāt un īstenot individuālus mācīšanās, izglītības, apmācības un pārejas plānus

jāievieš uzraudzības sistēmas, kas pārbauda skolu īstenoto pasākumu efektivitāti; tas palīdzēs skolām koncentrēt uzmanību uz tādu efektīvu izglītības pasākumu izstrādi un īstenošanu, kas palīdz novērst vai samazinātu to personu skaitu, kuras izglītību pamet priekšlaicīgi, un uz jaunu izglītības alternatīvu rašanu nemotivētiem izglītojamiem;

- jānodrošina, ka visas profesionālās izglītības un apmācības programmas un kursi tiek nemitīgi pārskatīti, lai izglītojamo prasmes saskaņotu ar prasmēm, pēc kurām ir pieprasījums darba tirgū.

Izglītojamo pieeja

Politikas veidotājiem ir:

- jāatbalsta un jāuzrauga izglītības politikas virzieni, lai nodrošinātu, ka skolas koncentrē uzmanību uz izglītojamo spējām;
- jānodrošina sākotnējās un pastāvīgās apmācības iespējas personālam, lai ļautu skolotājiem izglītības pieejas balstīt uz izglītojamo spējām un problēmu vietā saskatīt iespējas; skolotājiem būtu jāliek visiem izglītojamiem justies drošākiem un pārliecinātākiem;
- jānodrošina, ka skolas ņem vērā izglītojamo vēlmes un ieceres visos pārejas procesa posmos.

Darba tirgus pieeja

Politikas veidotājiem ir:

- jāievieš skaidri pasākumi politikas līmenī, lai skolas varētu izveidot un uzturēt stabilas saiknes ar vietējiem darba devējiem;
- jānodrošina atbilstīga palīdzība izglītojamiem un darba devējiem, lai atbalstītu pāreju no izglītības un apmācības uz nodarbinātību; turklāt, lai nostiprinātu pāreju uz atvērto darba tirgu, kompetentam personālam ir jānodrošina mērķtiecīgi turpmākie pasākumi tik ilgi, cik tas nepieciešams, lai nodrošinātu jaunu absolventu un darba devēju vajadzības.

Plašāka informācija, tostarp norāžu dokuments „Divdesmit galvenie faktori, kas nosaka sekmīgu profesionālo izglītību un apmācību”, ir pieejama profesionālās izglītības un apmācības tīmekļa vietnes sadaļā: <http://www.european-agency.org/agency-projects/vocational-education-and-training>

LV

<http://www.european-agency.org/disclaimer>